

Kultuuriidentiteet, rahvuslus ja muutused laulustraditsioonis

Kristin Kuutma

Käesolev kirjutis püüab asetada muutusi laulustraditsioonis vastavasse sotsiaal-kultuurilisse konteksti ning ühtlasi käsitleda kultuuriidentiteedi ja rahvusluse ilminguid ajaloolises perspektiivis. Et uurida konkreetseid situatsioone, kus laulustraditsioon seostub kultuuriidentiteediga, on lähema vaatluse alla võetud kaks festivali: suur üldrahvalik pidustus ja väike kogukondlik külapidu. Festival on siinkohal määratletud kui kultuuriliste esinemiste või etenduste (*cultural performance*) kogum, seda iseloomustab perioodilisus ja korduvus, aja impersonaalne ja prognoositav kulgemine (Stoeltje 1983: 240). Festival kui rahvapidu pakub võimaluse uurida kombestiku välispidist suunitlust, folkloorifenomene, teisenemisi sotsiaal-kultuurilises kontekstis, organiseeritud esinemisi publikule, ning laulmise funktsionaalset konteksti.

Järgnev arutlus tugineb Reimund Kvidelandi seisukohale, kes peab laulude tüüpidesse ja kategooriatesse jagamise kõrval oluliseks uurimisobjektiks laulmist kui tähelepanuväärset kultuurinähtust, kui esteetilist ja emotsionaalset väljendusvahendit ja sotsiaalset tegevust (Kvideland 1989: 170). Kvideland soovib rahvalaulu mõistet laiendada, leides, et rahvapärase laulustraditsiooni osana tuleks käsitleda igasuguseid laule, arvates välja vaid need, mida esitatakse professionaalsete lauljate poolt konkreetselt elukutselise artisti rollis (Kvideland 1989: 169).

Ernst Klusen on omakorda võtnud kasutusele mõiste "rühmalaul" tähistamaks nähtust, mida tavatsetakse rahvalauluks nimetada. Rahvalaulud ei olnud kunagi tuntud või kasutusel kõikide inimeste hulgas ühtmoodi, vaid need käibisid konkreetsetes rühmades, mille struktuur võis olla vägagi erinev (Klusen 1986: 185). Klusen defineerib rühma kui määratletud inimeste hulka, kes suhtlevad omavahel interaktiivselt, ning laulu käsitletakse siinjuures rühmategevuse atribuudina. Erinevas vanuses lauldakse erinevaid laule ja samas ajalõigus lauldakse erinevates rühmades erinevaid laule (Klusen 1986: 190). Kluseni intrigeeriv lähenemisviis lubab avardada vaadeldavatel festivalidel esinenud laulukooride käsitlust: lauljad kooris moodustavad inimeste rühma, kes suhtleb omavahel interaktiivselt ja peab laulu rühmategevuse atribuudiks. Nii kogukonna kui ka üldrahvalikul peol toimus organiseeritud laulmine rühmades. Rühmalaul võib kanda nii primaarset kui sekundaarset funktsiooni. Primaarses funktsioonis on rühmalaul tarbeobjekt kogukondliku elutegevuse väljendamiseks. Sekundaarses funktsioonis kogetakse rühmalaulu kui saavutusobjekti, millega kaasneb pealtvaataja-elamuse kujunemine. Kaasaegses ühiskonnas on laulu kui elutegevust kujundava elemendi kogemine sageli asendunud pealtvaataja-elamusega (Vt Klusen 1986).

Rahvapeod

20. augustil 1994 toimus Obinitsas setu külapidu, kus laulunaised esitasid improvisatsioone, s.o omatehtud laule, mis järgisid setu pärimust. Sealset laulustraditsiooni iseloomustab regivärsilaadne silbilis-rõhulises värsimõõdus tekst ning omapärase polüfoonia ja rütmiga meloodia, esitajateks vaheldumisi eeslaulja ja kahe- või kolmehäälnelne koor.

Kuigi setu kogukond on säilitanud märgatava kultuurilise ja etnilise eripära (keelemurre, kreeka-katoliku kiriku religioossed traditsioonid, pärimuslike tavandite käibel püsimine, ilmne kogukondliku külaelu autoriteet) ei olnud peo põhjus seekord traditsiooniline. Selleks päevaks kuulutati välja Setu Kuningriik, ürituse eeskujuks on iga-aastane soome päritolu väljarändajate poolt korraldatav rahvapidu Ida-Norras. Aga sellegipoolest esinesid kõnealusel sündmusel pea kõik setu traditsioonilise külapeo kirmase elemendid: peo korraldas kohalik külarahvas, peopäeva eelõhtul peeti kirikus jumalateenistus, valmistati traditsioonilisi toite, rahvas kogunes tantsima ja laulma. Sel peol toimus ka lauluvõistlus, mis on tavaliselt kas spontaanne või spetsiaalselt organiseeritud ettevõtmine. Antud juhul oli võistlus varem välja kuulutatud ning võistlejad pidid improviseerima koos oma leelokooriga etteantud teemal, järgides setu pärimusliku laulukultuuri reeglistikku. Üles astus üheksa võistlejat, kes olid eeslauljaks umbes kümne lauljaga koorile. Võistlus toimus korraldajate poolt spetsiaalselt valitud kohas, külakeskuses, muruga kaetud mäenõlval, setu lauluema Hilana Taarka kivikuju jalamil. Lauljaid ümbritses umbes paarsada kuulajat, kes soovi korral ühinesid eeslaulja poolt lauldud värsirida kordava kooriga.

Foto 1

Foto 2

Foto 3

2. ja 3. juulil 1994 kogunesid tuhanded lauljad Tallinna Lauluväljakule laulupeole, tähistamaks ühtlasi 125 aastat kestnud peotraditsiooni. 1994. aasta suvel korraldati eesti üldlaulupidu kahekümne teist korda ja sedapuhku erakorraliselt kahes linnas - Tartus ja Tallinnas. Kuna mõlema peo ülesehitus ja sisu oli omavahel seotud ja põhimõtteliselt sama, võib neid käsitleda ühe peo kahe osana. Toon siinkohal vaid mõned arvud ilmestamaks inimhulga suurust, kes peost osa said. Tartus, kus olid toimunud esimesed neli üldlaulupidu, laulis sel suvel ligikaudu 16 000 lauljat publikule, kelle arv ulatus 70 000ni, Tallinnas laulis ühtekokku 25 000 esinejat 100 000 pealtvaatajale. Mõlemas linnas toimus pidu lauluväljakul. Kooride poolt esitatud repertuaar koosnes enamasti koorilauludest, lisandusid mõned rahvalauluseaded, suur hulk laule oli populaarsete koorilauludena tuntud peaaegu sada aastat. Kuna koorilaul on Eestis kujunenud massiharrastuseks, siis on päris loomulik, et keskmise eestlase jaoks seostuvad sõnad "rahvas" ja "laulmine" mõistega "laulupidu".

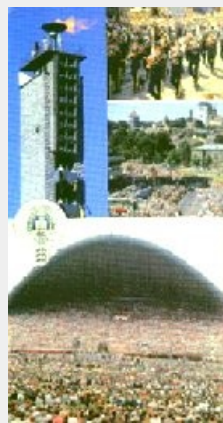

Foto 4

Foto 5

Foto 6

Laulutraditsioonide ajalooline ja sotsiaalne tagapõhi

Theodor Adorno on väitnud, et muusika on ühiskonna kodeeritud portree, mistõttu muusika arengut tuleb vaadelda reaalsete majanduslike, poliitiliste ja ühiskondlike sündmuste kontekstis (Adorno 1963 / Brednich 1986: 204). Traditsioonilises ühiskonnas moodustas muusika, laulmine sealhulgas, kogukonna suhtlemissüsteemi ühe osa ning selle esmane funktsionaalne tähendus oli seotud traditsiooniliste riitustega. Laulmine ei omanud konkreetset esteetilist eesmärki, puudus kirjalik tekst, laul oli vahendiks tunnete interpreteerimisel, sõnumite edastamisel, ühtlasi tugevdati rühmaidentiteeti. Igapäevases elukeskkonnas ilmnevad muusikalised nähtused olid suhteliselt ühetaolised, sõltudes antud paikkonnale ja kultuurile iseloomulikust muusikalisest mõtlemisest.

Eesti vanem laulutraditsioon - läänemeresoome kultuurile iseloomulik regilaul - kujutab endast regivärsi mõõdus teksti, mida esitati korduval kitsa ulatusega viisireal, mis oli tihedalt seotud vastava murdekeele kõnemeloodiaga. Regilaulu teksti kujundasid nii vormiliselt kui ka sisuliselt algriim ja mõisteline kordus, mis omakorda tingis nende laulude üpriski omapärased mõttearendused ja süzheekäigud. Võib-olla osutusid need raamid isegi sedavõrd jäigaks, et ühiskonna muutudes ei sobinud uued sõnumid sellesse vanasse vormi.

18. sajandil jõudsid Eestisse hernhuutlased, mille tulemusel levis eesti talupoegade hulgas vennastekoguduse liikumine koos vastava vaimuliku lauluvara kasutamisega väljaspool kirikut ja tõi kaasa hoopis teistsuguse laulutraditsiooni folkloriseerumise (vt Põldmäe 1988). Ametlik luterlik kirik ja külakoolid õpetasid omakorda põhiliselt saksa eeskuju järgivat mitmehäälset koorilaulu. 19. sajandil toimus talurahva muusikalisel mõtlemisel põhjalik muutus. Pillimuusika moderniseerumine koos peamiselt Kesk-Euroopast pärinevate tantsude levimisega; koorilaulu levikuga kaasnes puhkpilliorkestrite asutamine, esialgu küll vaimuliku muusika mängimiseks, kuid hiljem mängiti piduõhtutel ka tantsu saateks. Kujunenud pärimusliku ja laenatud laulutraditsioonide sümbioos tõi kaasa uuema, lõppriimilise rahvalaulu tekkimise. See laulutraditsioon oli juba läbipõimunud kirjaliku kultuuriga, sest rahvas, kes neid laule laulis, tavatses laulusõnad ka üles tähendada, laululehti ja -salmikuid paljundas ka trükisõna.

Kirjeldatud kultuurilised murrangud seostusid üldiste majanduslike ja ühiskondlike muutustega. Majanduselu moderniseerimise teguriteks olid kahtlemata nii üldise kirjaoskuse levik külakoolide väljakujunenud võrgustiku kaudu kui ka ühiskonnas toimunud põhjalikud muutused - mõisa- ja teoorjuse kaotamise tulemusena hakkasid talupojad maad saksa mõisnikelt päriks ostma. Vennastekoguduse liikumine levitas talurahva hulgas võrdõiguslikkuse ideed ning üksikisiku algatusvõime tähendust ja võimalusi ühiskonna elu kujundamisel. Teisalt oli baltisaksa kogukonnas edenenud seltsiliikumine oluliseks eeskujuks eestlastele muusika- ja haridusseltside loomisel nii linnas kui maal, mis omakorda propageerisid vajadust organiseeruda ja püüelda identiteedi poole. Kokkuvõtvalt võib öelda, et oli rajatud vundament identiteedi teadlikuks kujundamiseks.

Rahvuslik ärkamine

Kultuuriantropoloog Clifford Geertzi väitel ühes inimpopulatsioonis kord ärganud ideed saada tunnustatud ja koheldud rahvana, kellel on siin maailmas omad õigused, ei suuda enam miski summutada (Geertz 1973: 237). Kollektiivset käitumist, mida nimetatakse rahvusluseks, iseloomustavad järgmised tegurid: perioodiliste ajalehtede hulga suurenemine, ülikoolide asutamine, pärimuslike privileegide taaskehtestamine, rahvakultuuri edendavate seltside plahvatuslik kasv. "Rahvuslust kandvad ideoloogiad kasutavad kultuuriilminguid kollektiivse enesemääramise protsessis kui väljundit, mille eesmärgiks on tekitada kindlate sümbolsete nähtustega seotud uhkustunnet ja lootusi, nii et neid nähtusi saaks teadlikult kirjeldada, edasi arendada ja tseremoniaalselt tähistada." (Geertz 1973: 252).

Kultuurilise iseolemise taotluse kandjana on rahvakultuuri kaasaegse rahvuse kujundamiseks teadlikult ja sihipäraselt kasutatud mitmes Euroopa riigis, kaasaarvatud Eestis. 18. ja 19. sajandil levinud ideed (näit rahvusromantism) tõid endaga kaasa uue faasi empiirilises kultuurikäsitluses. Johann Gottfried Herderi loodud mõiste *Volkslied* (rahvalaul), mis hõlmas korraga nii päritolu, muusikat, keelt kui ka kultuuri, seostas rahvalaulu fenomeni kultuuriidentiteediga ning omistas rahvamuusikale võime kontsentreerida ja väljendada kultuuriidentiteeti (Bohlman 1988: 32-33). Herderi käsitluses saavutab inimene täiusliku arenguastme konkreetse rahvuse kui terviku osana. Et saada rahvuseks, peab ühtse territooriumi, kultuuri, keele ja ajaloo inimkogum olema piisavalt teadlik oma rahvuslikust ühtsusest ja identiteedist. Need ideed kujunesid omakorda inspiratsiooni allikaks nii baltisaksa estofiilidele kui ka eesti päritolu haritlaskonnale.

Üsna sageli on rahvuslik identiteeditunne ja kultuur rajatud sümbolitele, mis algselt pärinevad folkloorist ning on rakendatud teatud kindla eesmärgi saavutamiseks (vrd Wilson 1978). Näiteks aastail 1857-61 trükivalgust näinud eepos "Kalevipoeg" sai algtõuke Elias Lönnroti koostatud soome eeposest "Kalevala". Meie rahvaluulepärandis ei esine tegelikult seesuguseid laule, nagu eepose järgi arvata võiks. "Kalevipoja" sisu ja kangelased pärinevad mitmetest eesti rahvatraditsiooni muistenditest ja juttudest, kus Kalevipoja-nimeline tegelane ei pruugi sugugi positiivne kangelane olla ning sündmustikulgi puudub seotus ja heroiline mõõde. Friedrich Reinhold Kreutzwald, kes arstiameti kõrval tegeles põhjalikult ka kirjandusega, vormis need rahvajutud regivärssi vastavalt oma võimetele, lisades nii kangelaslikkust kui ka kaunidust sinna, kus seda vajalikuks pidas. Kuid saadud tulemus saavutas kahtlemata oma eesmärgi - Kalevipoeg on rahva mällu kinnistunud pärimusliku rahvusliku heerosena, kelle teod ja tegemised kajastavad meie rahva priiuseagset kuldset minevikku. Täna sel päeval võib leida kaunis vähe neid, kes on tervet

eepest lugenud, kuid peaaegu iga eestlane teab peast tuntud tundelisi ja paatoslikke värse meie rahvuseeposest. Sageli regivärsi tundmine "Kalevipojaga" piirdubki.

Meie rahvuslik ärkamine on tihedalt seotud muusika- ning lauluharrastusega. Järgides baltisaksa *Liedertafel* lauluseltside eeskju, viisid eestlastest haritlased massilise koorilaulu harrastuse ka oma rahva sekka nii linnas kui maal. Selle tegevuse üheks tulemuseks oli laulupäevade korraldamine, mille otseseks eeskjukuks võeti 1836. aastal Riias toimunud baltisaksa laulupidu. Ajaloolise tähtsusega sündmuseks kujunes esimene ülemaaline laulupidu juunis 1869. Sel perioodil võeti ka esmakordselt kasutusele sõnakombinatsioon "eestirahvas" senini käibinud "maarahva" asemel. Sellest laulupeost sai kultuuriline ja poliitiline suursündmus, üles astus 51 koori ja puhkpilliorkestrit, milles ühtekokku oli 845 esinejat (Leichter 1991). Ühtlasi seati nüüd silme ette eesmärk rahvuslikust edenemisest, rahvuslikust ühtsusest ja kultuurilisest enesemääramisest. Siit sai alguse müüt, mis meie päevil on uut tuult tiibadesse saanud - müüt sellest, et rahvas võib end vabaks laulda, ja seda ka poliitiliselt. On isegi väidetud, et eestlased laulsid ennast rahvaks. Pärimuslike ja laenatud kultuurielementide põimumise tulemusena loodi rahvusliku kultuurimudeli uus versioon (Dégh 1978: 43).

1880-ndatel aastatel algas ulatuslik rahvapärimuse, nn vanavara kogumine, mille algatasid rahvaluuleuurijad, kelle sooviks oli nende arvates juba möödanikku kuuluvate rahvakultuuri nähtuste talletamine arhiividesse, et varustada rahvast rahvusliku ja kultuurilise järjepidevuse ning identiteediga. Rahvuslikku uhkust on tugevdanud etniliste väärtuste määratlemise, propageerimise ja põlistamise abil (Dégh 1978: 34).

Eesti ajaloo omandas folkloor jälle kord kaaluka rolli etnilise identiteedi kindlustamisel peaaegu sajand hiljem. 1960-ndateks aastateks olid laulupeod kujunenud nõukogude rezhiimi poolt ulatuslikult omaks võetud ja mugandatud nähtuseks. Kuigi ametliku võimutruu fassaadi taga jätkasid need peod rahvusliku ühtsuse ja kultuuriidentiteedi säilitamist, sai avameelsemaks ning ideoloogiliselt raskemini kontrollitavaks rahvuslike taotluste kandjaks ja teadliku etnilise identiteedi väljendajaks regilaulu taaselustamine esituskultuurina. Tekkisid mõned traditsioonilist talupojakultuuri viljelevad taidlusansamblid. Ka elukutselised heliloojad pöördusid iidse regivärsilise laulupärandi poole, eelkõige Veljo Tormise algupära austavad koorikompositsioonid viisid ilmselgelt etnilise teksti ja muusika lauljate laiade hulkade sekka. 1980-ndate lõpus alanud nn teise ärkamisaja laulva revolutsiooni repertuaar sisaldas muusikateoseid, mis tuginesid regilaulu traditsioonile või esindasid eelmisest sajandist pärit isamaalisi laule.

Kultuuriidentiteet ja laulmine festivalidel

Tänapäevase teabeühiskonna kontekstis toimuvate ühiskondlike ja poliitiliste muutuste taustal peegeldavad eespool kirjeldatud rahvapeod kaunis kujukalt meie kaasaega, mida ilmestavad nii üksikisikute kui ka rühmituste taotlus saavutada tunnustust oma etnilisele päritolule, etnilise identiteedi otsingud, ilmsete etniliste erijoonte teadlik eksponeerimine (Dégh 1978: 36).

Foto 7

Setu külapidu Obinitsas korraldati eesmärgiga teadvustada, eksponeerida ja kogeda just nimelt setu identiteeti. Setu Kuningriigi väljakuulutamise oli ühtlasi järjekordseks katseks tõmmata avalikkuse tähelepanu selle etnilise rühmituse keerulisele sotsiaalsele ja poliitilisele olukorrale Eesti-Vene piirialadel. See probleem oli ka lauluvõistluse teemaks.

Üle-eestiline laulupidu on ka praegusel ajal kõige tähelepanuväärsem ja massilisem rahvusluse manifestatsioon Eestis. Kuigi selle peo repertuaar on eelkõige seotud professionaalse heliloominguga, on koorilaulu traditsioon mõjutanud eestlaste muusikataju üleüldse ja suulist laulupärimust sealhulgas. Selle festivaliga kaasneb suurel hulgal folklorisminähtusi, s.o folkloorielementide märgatavat kasutamist. Näiteks laulupeo tule teekonnal seda tervitama tulnud rahva spontaansed või organiseeritud ülesastumised, või laulupeolisi sõidutanud rongides lauldud laulud. Saksa folkloristi Hermann Bausingeri järgi on folklorism eelse päeva folkloori tarbimine, kusjuures primaarsed ja sekundaarsed traditsioonid on omavahel põimunud (Bausinger 1986: 114). Folkloorinähtustest on saanud demonstratsioon ja meelelahutus. Nende eesmärgiks on tõsta rühmateadlikkust ja kanda organiseerivat funktsiooni, millega omakorda kaasneb seesmine konsolideerumine, mida väliselt demonstreeritakse ja teiste poolt tunnustatakse (Bausinger 1986: 117).

Foto 8

Nii Obinitsa kogukonna peol kui ka laulupeol kandsid lauljad praeguseks igapäevakäibest kadunud rahvariideid, mis pidid sageli näitama lauljate päritolu. Setu leelotajad olid kõik traditsioonilistes rahvariides, mis on kas eelmistelt põlveldelt päritud või siis omatehtud. Laulupeol identifitseerisid eelkõige maakoored end talupojarõivaste kaudu, mida nende kodukohas kasutati peoriitusena üldjuhul eelmisel sajandil, siingi olid mitmed detailid või koguni terve kostüüm laulja enda näputöö.

Mõlemad üritused olid orienteeritud publikule. Laulude organiseeritud esitamisele eelnes varasem ettevalmistamine ja harjutamine. Seega ei olnud ka setu lauluvõistlusel tekstid kohapeal improviseeritud. Ning pealegi ei elanud neli võistelnud eeslauljat juba aastakümneid enam Setumaal, vaid hoopis Võrus, Tallinnas ja Tartus. Koos oma leelokooriga, kelle lauljad samuti neis linnades elavad, kogunetakse igapäevase linnaelu askelduste vahel regulaarsetele lauluharjutustele. Tõttõelda on setu laulutraditsioon tervikuna muutunud, sest vanema regivärsi asemel on valdavaks saanud nn uuem laulutüüp, mis vaatamata teatud kohalikele eripäradele on võrreldav üle-eestilise uuema rahvalauluga.

Foto 9

Foto 10

Laulupidude puhul on folkloristika seisukohast märkimisväärne kokkusõitnud kooride omavaheline suhtlemine ja seltskondlik laulmine, mis toimub väljaspool ametlikku kontserdikava. Võib vast väita, et need meie kaasaegsed, kes on pärinud kalduvuse ja ande väljendada end vokaalmuusika kaudu, on tõenäoliselt mõne kohaliku laulukoori liikmed.

Kui kahte festivali kõrvutada, siis ilmnevad teatud erinevused suhetes publikuga. Setu pidu oli oma olemuselt kogukondliku elulaadi ja identiteedi manifestatsioon. Lauljad ja publik suhtlesid interaktiivselt. Laulutekst kandis kuulajate jaoks teadlikult kavandatud sõnumit, publik kuulas tähelepanelikult ja laulis kaasa. Laulud funktsioneerisid kui kogukonna sisese informatsiooni kandjad. Kuulajad identifitseerisid, samastasid end lauljaga - kui üks võistleja oma nüüdseks kättesaamatut, teispoole piiri Petseri taga asuvast lapsepõlvkodust lauldes ei suutnud pisaraid tagasi hoida, pühitigi ka publiku hulgas laulule kaasa elades silmi.

Laulupidu peaks publikule pakkuma eelkõige pealtvaataja-elamust. Ettekantavad heliteosed on mõeldud passiivseks muusika nautimiseks ja sageli võib juhtuda, et kooris lauldes ei mõelda üldse sõnade tähendusele. Teisalt ootab ka see kuulajaskond tegelikult võimalust kaasa laulda. Ilmselt seostab enamus osalejaid end siiski teatud laulutekstidega, mis on kujunenud rahvuslikeks sümboleiks. Mitte üksnes need, kes laval laulavad, vaid ka pealtvaatajad loodavad kogeda seda ülendavat tunnet, mis tekib tuhandete teistega üheskoos samu sõnu ja sama viisi lauldes. Lisaks on laulupidu ka paljudele üks suur rahvapidu, kuhu tullakse terve peredega, lootuses kohata kaugemaid sõpru ja sugulasi, kes üle maa on kokku sõitnud.

Foto 11

Kokkuvõte

Nende konkreetsete pidude lähem vaatlemine lubab järeldada, et kultuurinähtusena funktsioneerib festival kui rahvapidu võrdlemisi sarnaselt nii kogukonna kui üldrahvalikul tasandil. Festival loob situatsiooni, kus demonstreerida oma kultuurilist või etnilist identiteeti, rahvuslikku või etnilist ühtsust. Sotsiaal-kultuurilises kontekstis toimuvaid muutusi väljendab ka laulmine, mis märkimisväärse mehhanismina mõjutab sotsiaalset käitumist. Näiteks võib see osutada rahvusliku vabaduspüüdluse kultuuriliseks väljendusvahendiks. Üheks tähelepanuväärseks protsessiks eesti kultuuriloos on osutunud muusikalise mõtlemise muutumine, mille tulemusena tekkisid laulupeod, mis omakorda mängisid olulist rolli kaasaegse rahvuse kujundamisel. Ajaloolise traditsiooni mugandumine vastavalt keskkonnale on jälgitav mitmekesisuses harrastustegevuses. Kaasaegses ühiskonnas viljeldakse pärimuslikku esteetilist folkloori organiseeritud harrastusrühmades ja ansamblites, kes sageli ühendavad endas rühmasisest seltsitegevust ja kontsertkavadega publikule esinemist.

Fotode allkirjad

[Foto 1.](#) Setu Kuningriigi päev Obinitsas. Sõnolised koos kooridega kivist lauluimä ümber. Foto: Ain Sarv.

[Foto 2.](#) Võistlust jälgib pingsalt asjatundlik publik. Foto: Ain Sarv.

[Foto 3.](#) Kuningale kaetud peolaud. Foto: Ain Sarv.

[Foto 4.](#) 1994. a. üldlaulupeo embleem, vaade lauluväljakule, tuletornile ja laulupeo rongkäigule Tallinnas.

[Foto 5.](#) 1994. a. juubelilaulupidu Tartu lauluväljakul. Foto: Malev Toom.

[Foto 6.](#) Üldlaulupeole kogunevad koorid igast Eestimaa nurgast.

[Foto 7.](#) Setu külapeo eesmärgiks on eelkõige setu identiteedi demonstratsioon. Foto: Ain Sarv.

[Foto 8.](#) Laulupeo tuli läidetakse ohvrikivi kujutaval mälestusmärgil loitvast leegist. Pidulik tseremoonia juhatati sisse torupillil mängitud rahvaviisidega. Foto: Malev Toom.

[Foto 9.](#) Noored rahvariieses lauljad laulupeorongkäigul Tartus. Foto: Malev Toom.

[Foto 10.](#) Virumaa poistekoor kannab oma kodukandi rahvariieete põhjal stiliseeritud kostüümi. Foto: Malev Toom.

[Foto 11.](#) Setu leelokoor Siidisõsarõ Tallinnast. Eeslaulja Alli Lohk (ruudulise põllega) laulab piiritaha jäänud lapsepõlvkodust. Foto: Ain Sarv.

Kirjandus

Adorno, Theodor W. 1963 / Brednich, Rudolf Wilhelm 1986. The Song as a Commodity. *German Volkskunde*. Bloomington, Indiana.

Bausinger, Hermann 1986. Toward a Critique of Folklorism Criticism. *German Volkskunde*. Bloomington, Indiana.

Bohlman, Philip V. 1988. Traditional Music and Cultural Identity: Persistent Paradigm in the History of Ethnomusicology. *Yearbook of Traditional Music*.

Dégh, Linda 1978. The Study of Ethnicity in Modern European Ethnology. *Folklore, Nationalism and Politics*. Toim. Felix Oinas. Columbus, Ohio.

Geertz, Clifford 1973. *The Interpretation of Cultures*. New York.

Klusen, Ernst 1986. The Group Song as Object. *German Volkskunde*. Bloomington, Indiana.

Kvideland, Reimund 1989. Folk Ballads and Folk Song. *Nordic Folklore*. Bloomington, Indiana.

Leichter, Karl 1991. *Seitse sajandit eestlaste lauluteel : Kultuuriloolisi andmeid aastaist 1172-1871*. Tallinn.

Põldmäe, Rudolf 1988. Vennastekoguduse muusikalisest tegevusest meie maal. *Teater. Muusika. Kino*, nr. 2.

Stoeltje, Beverly J. 1983. Festival in America. *Handbook of American Folklore*. Toim. Richard M. Dorson. Bloomington, Indiana.

Wilson, William A. 1978. The "Kalevala" and Finnish Politics. *Folklore, Nationalism and Politics*. Toim. Felix Oinas. Columbus, Ohio.